

## El procés de reconeixement de la llengua de signes catalana des de la comunitat sorda

Encarna Muñoz

Federació de Persones Sordes de Catalunya

### 1. Introducció

La comunitat de persones usuàries de la llengua de signes consideren que la sordesa és una *diferència*, no una *malaltia* ni una *deficiència*. Es veuen a si mateixes des del punt de vista de la capacitat, no des de la incapacitat de la pèrdua auditiva. Aquesta nova visió potencia l'autoacceptació que qualsevol persona sorda ha de desenvolupar per fer un primer pas cap a l'èxit personal i social (figura 1). No obstant això, aquesta concepció encara no és compartida per un sector social en què s'inclouen alguns professionals de disciplines relacionades amb la sordesa: metges, educadors, etcètera.

S'ha de destacar que, per part de les administracions públiques, continuen vigents els enfocaments de la sordesa com a deficiència o discapacitat, les conseqüències dels quals són les polítiques assistencials i rehabilitadores, i l'educació especial per a alumnes amb necessitats especials. Si, al contrari, ens referim a *minoria lingüística* i a *cultura sorda*, les conseqüències en són les polítiques de reconeixement de la diversitat, que obliguen a modificar les actituds davant les minories i a construir una societat accessible per a tothom.

La realitat de les persones sordes és el bilingüisme i el biculturalisme, perquè a més de tenir una llengua i cultura pròpies, neixen en famílies i es troben immerses en societats d'oients amb una llengua i una cultura diferents. El reconeixement d'aquest fet implica mesures de cooficialitat o legalitat de les llengües de signes, que ja s'han dut a terme en alguns països del nostre entorn. A Espanya, s'observa una tendència generalitzada cap a l'acceptació i el respecte d'aquesta nova varietat lingüística i, cada vegada més, es valora el paper de la llengua de signes en el desenvolupament personal i social de les persones sordes.



FIGURA 1. Celebració del Dia Mundial de les Persones Sordes

Un altre indicador important de l'estatus d'un grup és la presència dels seus membres en la societat en general. Actualment, es pot dir que les persones sordes quasi no apareixen als mitjans de comunicació ni als centres de decisió de la vida laboral, social i política. No obstant això, sí que va sorgint, entre les persones sordes, un sentiment de capacitat i poder, allunyat de l'actitud passiva que havien mantingut en altres èpoques (figura 2). En aquest aspecte hi contribueix, majoritàriament, la mateixa comunitat sorda, que durant molt anys ha organitzat cursos i jornades de formació amb l'objectiu de conscienciar la societat oient del dret fonamental de què disposa com a ésser humà: utilitzar la llengua pròpia.

La Confederación Nacional de Sordos de España (CNSE) va dirigir esforços en aquesta direcció: va portar a terme una campanya a través de totes les federacions i associacions, amb una intensa mobilització a favor d'un reconeixement legal de la llengua de signes a Espanya «per tal d'instar el Govern espanyol a arribar al reconeixement d'aquesta llengua», tenint en compte que l'any 1997, concretament el 16 de novembre, la Comissió de Política Social i Ocupació del Congrés del Diputats va aprovar per unanimitat una proposició no de llei que «instava el Govern a elaborar un informe acurat de les mesures que s'havien d'adoptar per al progressiu reconeixement



FIGURA 2. Manifestació de la comunitat sorda per a reclamar els drets bàsics

i implantació de llenguatge de signes, així com l'avaluació de les necessitats i les conseqüències que tindria per a les diferents administracions la seva implantació generalitzada».

Després de molts anys de lluita i reivindicacions, les persones sordes usuàries de la llengua de signes finalment van aconseguir el reconeixement de la llengua de signes el 28 de juny del 2007 amb rang de llei de l'Estat espanyol: «Ley por la que se reconocen y regulan las lenguas de signos españolas y se regulan los medios de apoyo a la comunicación oral de las personas sordas, con discapacidad auditiva y sordociega» (publicada al BOE com a Llei 27/2007, del 23 octubre).

La FESOCA, d'altra banda, també es va començar a mobilitzar, a partir de la col·laboració amb la classe política, per aconseguir que la llengua de signes catalana (LSC) fos reconeguda en aquesta llei en paritat respecte de la llengua de signes espanyola (LSE). La FESOCA va comparèixer davant la Comissió del Ministeri de Treball i Assumptes Socials per exposar les diferències lingüístiques de la llengua de signes catalana i la llengua de signes espanyola. El reconeixement de la LSC per part de l'Estat espanyol es va produir gràcies a la magnífica feina d'aquesta federació i al suport per part de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i dels lingüistes experts en el tema que hi van col·laborar.

Des de la FESOCA, s'han portat a terme moltes accions a favor de la llengua de signes catalana, des que es va fundar l'any 1979 fins al moment present. Amb el suport d'associacions afiliades, ha lluitat amb intensitat per la defensa de la LSC. La trajectòria històrica i cultural s'ha desenvolupat amb un sentiment profund d'identitat, que ha sorgit de la cultura i tradicions pròpies de la societat oient catalana.

## 2. Evolució legislativa de la LSC

La llengua és un aspecte essencial de la cultura per a les persones sordes: són conscients de les seves possibilitats, l'estimen i se'n senten orgullosos. Així mateix, la protegeixen com si en qualsevol moment els pogués ser arrabassada —com de fet, s'ha intentat moltes vegades sense èxit. La LSC és la llengua de la comunitat sorda a Catalunya i així ha estat al llarg de la història, gràcies als anys d'evolució política que han conduït al reconeixement de la diversitat en l'àmbit lingüístic i humà.

### 2.1. *Els primers avenços*

Amb motiu de la Jornada sobre el Llenguatge dels Signes, que es va celebrar el 25 d'octubre de 1992, dins la Fira Minusval 92 de Lleida, es van debatre, en una taula rodona, aspectes sobre l'oficialitat del llenguatge de la mímica al Parlament de Catalunya. En aquest acte, hi van participar diputats del Parlament de Catalunya, gràcies als quals van començar els primers treballs per a fer arribar al Parlament la proposta d'un estudi que reconegués la llengua de signes catalana. El 18 de novembre de 1992, al Parlament es va aprovar per unanimitat la creació d'una comissió d'estudi sobre la llengua de signes; i el 30 de juny de 1994 es va aprovar, en una sessió plenària, la Proposició no de llei sobre la promoció i la difusió del coneixement del llenguatge de signes, per a impulsar l'educació bilingüe —llengua de signes i llengua oral/escrita— dels infants sords.

Per primera vegada en la història d'Espanya, Catalunya va ser pionera en el reconeixement de la llengua de signes que, aleshores, es denominava *llenguatge de signes*.

### 2.2. *L'Estatut d'autonomia de Catalunya*

El 30 de novembre de 2004, la FESOCA es va reunir amb el conseller de Relacions Institucionals i Participació, el senyor Joan Saura, per demanar la incorporació de la LSC al nou text de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Fins al juliol de 2005, la Federació va portar a terme un intens programa de reunions amb els partits polítics i membres

de la comissió de ponents —diputats del Parlament— responsables de la redacció del nou text de l'Estatut i es va efectuar una compareixença de la presidenta i el cap de Política Lingüística de la FESOCA al Parlament de Catalunya, el 12 d'abril de 2005.

En la sessió plenària del 30 de setembre de 2005, el Parlament de Catalunya va aprovar la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, en què es reconeixia la llengua de signes catalana, concretament en l'article 50.6 del capítol V: «Els poders públics han de garantir l'ús de la llengua de signes catalana i les condicions que permetin d'assolir la igualtat de les persones amb sordesa que optin per aquesta llengua, que ha d'ésser objecte d'ensenyament, protecció i respecte». Posteriorment, el 30 de març de 2006, al Congrés dels Diputats de Madrid, es va aprovar l'Estatut d'autonomia de Catalunya, amb l'article 50.6 intacte.

### 2.3. *Projecte de llei que reconeix LSE i LSC*

L'any 2005, la CNSE va presentar un esborrany de l'Avantprojecte de llei per al reconeixement de la llengua de signes. El 16 de setembre de 2005 el Consell de Ministres va aprovar l'Avantprojecte de llei de la llengua de signes espanyola i també va reconèixer la llengua de signes catalana (figura 3).



FIGURA 3. Festa celebrada a Madrid el dia 1 d'octubre de 2005, amb motiu del reconeixement oficial de la LSE

#### 2.4. *Preocupació per l'eliminació de la LSC a l'Avantprojecte de llei de la LSE*

Després de l'alegria manifestada per tota la comunitat sorda, va sorgir un nou entrebanc per a la LSC, ja que el 13 de gener de 2006, el Consell de l'Estat va eliminar la LSC del text. La FESOCA va iniciar una intensa ronda de contactes amb els grups polítics del Congrés dels Diputats. Casualment, dins la comissió encarregada del procés legislatiu de la llengua de signes, la majoria dels diputats eren catalans, fet que va facilitar la comprensió que la LSC era la llengua diferenciada i pròpia de les persones sordes de Catalunya, i que la LSE no hi tenia presència ni usuaris.

#### 2.5. *El Congrés dels Diputats*

Les negociacions perquè la LSC fos reconeguda al mateix nivell que la LSE, va ser una feina molt complicada. La FESOCA, juntament amb altres entitats catalanes, va comparèixer el 26 d'abril de 2006 al Congrés dels Diputats per defensar la LSC i aconseguir que fos reconeguda, de la mateixa manera que la LSE, a l'Avantprojecte de llei estatal. La LSC també va ser avalada pel president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, Joan Martí, i pel lingüista expert en la investigació de la LSC, Josep Quer, que va dirigir els treballs de la gramàtica bàsica de la LSC a la Universitat de Barcelona, conjuntament amb la FESOCA. Tots dos van comparèixer al Congrés dels Diputats el 10 de maig de 2006 i, finalment, la LSC va ser reconeguda amb la LSE, el dia 28 de juny de 2007.

#### 2.6. *La LSC i el seu pas pel Senat*

Un cop a Espanya, el moviment associatiu de persones sordes usuàries de la llengua de signes va aconseguir el seu reconeixement. Després de tants anys de lluita, el Senat va proposar fer canvis en la redacció d'alguns articles del text. Com que aquests canvis perjudicaven el futur de la LSC, la FESOCA novament va contactar amb senadors catalans, per trobar suport i mantenir íntegre el text de la llei. El 29 de setembre, a la ciutat de Lleida, es van celebrar unes jornades organitzades per la Llar de Persones Sordes de Lleida, amb motiu de la Diada Internacional de les Persones Sordes, i es va debatre el tema de la preocupació d'un retrocés en el procés legislatiu. La senadora Maria Burgés va confirmar que el text de la llei s'aprovaria íntegre.



### 2.7. *Reconeixement al Senat*

El 10 d'octubre de 2007, la Cambra del Senat va aprovar el Projecte de llei sense modificacions i amb el text íntegre; per tant, la LSC va ser reconeguda com la llengua pròpia de les persones sordes de Catalunya. Els representants del moviment associatiu a Espanya i Catalunya (CNSE i FESOCA) van manifestar molta alegria per aquest reconeixement (figura 4).



FIGURA 4. Mostres d'alegria per l'aprovació del Projecte de llei al Senat

Després del pas pel Senat, el Projecte de llei va retornar al Congrés dels Diputats i, el dia 23 d'octubre de 2007, es va aprovar, sense modificacions respecte del text original, que va ser aprovat el 28 de juny del mateix any.

### 2.8. *LSC i el Govern de la Generalitat*

A Catalunya, els esforços polítics portats a terme des de la FESOCA van conduir a un fet molt important: el 30 de setembre de 2005, el nou Estatut d'autonomia de Catalunya reconeixia i emparava la llengua de signes catalana a través de l'article 50.6. Aquest article, que va ser aprovat finalment en referèndum, recull que «els poders públics han de garantir l'ús de la llengua de signes catalana i les condicions que permetin d'assolir la igualtat de les persones amb sordesa que optin per aquesta llengua, que ha de ser objecte d'ensenyament, protecció i respecte».

Amb data 8 de març de 2007, el vicepresident de la Generalitat de Catalunya, el senyor Josep Lluís Carod-Rovira, va convocar una reunió amb la FESOCA i la Plataforma Ara! per desenvolupar l'article 50.6 de l'Estatut d'autonomia amb una llei pròpia a Catalunya.

El 23 d'abril, la Secretaria de Política Lingüística (SPL), la tasca de la qual és la normalització lingüística, va convocar la primera reunió sota la direcció de l'antic secretari general, el senyor Miquel Pueyo i París, per començar els treballs d'elaboració de l'esborrany d'Avantprojecte de llei de LSC i fer efectiva la LSC en els diferents àmbits de la societat catalana. Aquest projecte té com a objectiu el reconeixement de la llengua de signes catalana com a llengua, sense fer cap referència a les persones sordes com a col·lectiu de «discapacitats», per això, el projecte de llei de la LSC no inclou altres tipus de «sistemes de suport auditius», perquè el projecte contempla el reconeixement de la LSC des del punt de vista lingüístic en compliment de l'article 50.6 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

Finalment, el 13 de maig des de la Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya, amb la Secretaria de Política Lingüística, es va convocar a una reunió per tancar l'esborrany de l'Avantprojecte de llei de la LSC. En aquesta reunió, presidida pel senyor Bernat Joan i Marí, secretari actual de Política Lingüística, hi va participar la FESOCA, representada per la presidenta Encarna Muñoz i Santi Frigola, cap del Departament de Política Lingüística de la LSC, així com representants d'altres entitats com l'APANSCE, Plataforma Ara! i experts com el doctor Josep Quer, en representació de l'Institut d'Estudis Catalans.

### 3. Situació actual

Es pot dir que, actualment, restem a l'espera que el Govern de la Generalitat de Catalunya aprovi l'Avantprojecte de llei de regulació i difusió de la llengua de signes catalana, document elaborat per la Secretaria de Política Lingüística, i n'efectuï l'entrada al Parlament de Catalunya perquè l'aprovi. Un cop aprovat, podrem dir que l'èxit ha estat conseqüència del compromís i desenvolupament de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

Aquest pas suposa una fita històrica important per a la comunitat sorda catalana, perquè serà la primera vegada que la LSC serà regulada i assolirà l'estatus que es mereix com a llengua, i que les persones usuàries seran reconegudes com a ciutadans amb igualtat d'oportunitats que la resta de la societat.



Finalment, la FESOCA, amb el suport de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, va elaborar un tríptic divulgatiu (figura 5), amb l'objectiu d'oferir informació a la societat catalana sobre les característiques lingüístiques de la llengua de signes catalana. El tríptic defineix la LSC com una part important del patrimoni cultural de Catalunya, com una llengua viva que reuneix totes les característiques morfològiques i sintàctiques, tan rica en continguts gramaticals com qualsevol altra llengua oral.


# La llengua de signes catalana: una realitat lingüística



## ALGUNS DELS NOSTRES SIGNES



**Abril**



**Pa amb tomàquet**




**Montserrat**



**Bon dia**



FEDERACIÓ DE PERSONES SORDES DE CATALUNYA (FESOCA)  
C/ Pere Vergés, 1  
08020 BARCELONA  
Tlf.: 93 278 18 42  
Fax: 93 305 51 04  
lsc@fesoca.org  
www.fesoca.org



Generalitat de Catalunya  
Departament de la Vicepresidència  
**Secretaria de Política Lingüística**

FIGURA 5. Tríptic informatiu sobre la LSC